

**Sayıştay Başkanı**

**Sayın M.Vecdi Gönül'ün Konuşması**

Sayın Cumhurbaşkanım,

Bugün Sayıştayın 129. kuruluş yıldönümüdür. Sayıştayın bu mutlu gününde gerçekleşen yeni binamızın temel atılma törenine katılmak suretiyle bizleri onurlandıran, başta zat-ı aliniz olmak üzere Sayın T.B.M.M. Başkanımıza, Sayın Başbakanımıza, Bakanlarımıza, teşrii, adli, askeri, mülki erkanımıza, değerli konuklarımıza en derin saygı ve şükranlarımı arz ederek "Hoş Geldiniz" diyorum.

Kısa bir süre önce Yüce Meclisimizin takdir ve teveccühü ile Başkanlığına seçilmiş bulunduğum Sayıştay, Devletin gelir, gider ve mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetleyen, sorumluların hesap ve işlemlerini yargılama yoluyla kesin hükme bağlayan, kanunlarla kendisine verilmiş olan denetim, danışma ve yargılama faaliyetlerini yürüten Anayasal bir Yüksek Yargı ve denetim organıdır.

Yüksek malumları olduğu üzere, tarih yazıyla, modern devlet ise bürokrasi ile başlar. Bürokrasinin mali açıdan kendi dışındaki organlarca denetlenmesi ise çağdaş devletin ulaştığı bir başka aşamadır. Dünya üzerinde ilk bürokrasiyi kuran iki toplumdan biri olma şerefini taşıyan Devletimiz, bugün mevcut devletlerin büyük çoğunluğu henüz hayatta olmadığı bir zamanda 30 Mayıs 1862 tarihinde, devrin padişahı Sultan Abdülaziz'in onayladığı bir Arz Tezkeresi ile "Divan-ı Ali-i Muhasebe" adıyla ilk Türk Sayıştayını kurmuştur. 1876 yılında yürürlüğe giren ilk Anayasadan itibaren Sayıştay, 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarında yer almış ve Yüksek Yargı yetkisini haiz Anayasal bir kuruluş olma vasfını geliştirerek sürdürmüştür.

Sayıştayımız, Anayasanın Yargı bölümündeki düzenleme ile üstlendiği yüksek mali yargı görevi ile TBMM adına bağımsız denetim görevini, büyük bir sorumluluk duygusu ve tarafsızlıkla yürütmekte, bunun yanında mali yargı ve denetim hizmetini daha iyi ifa edebilmek için faaliyetlerini geliştirme çabası içinde bulunmaktadır.

Burada Sayıştayın bir önceki yıl içinde gerçekleştirdiği çalışmalarını zat-ı alinize arz etmek istiyorum.

Bugün Sayıştayın yapmakta olduğu ana faaliyetleri; ön denetim, saymanlık hesaplarının denetimi, yargılama, idari ve içtihadî karar oluşturma, Kesin Hesap Genel Uyguluk Bildirimlerinin hazırlanması ve gerekli görülen hususların Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bildirilmesi başlıkları altında sıralamak mümkündür.

### *Ön Denetim Faaliyetleri*

Sayıştayın harcamadan önce gerçekleştirdiği ön denetim çalışmaları; denetim kapsamına giren idarelerin harcamaya ilişkin olarak akdettikleri sözleşmeleri inceleyerek tescil veya kayıt işlemine tabi tutmak, bu idarelerin ödenek ve kadrolarını inceleyip vize ederek bu işlemlerde hata yapılmasını başlangıçta önlemekten ibarettir. Bu cümleden olarak Sayıştaya bir yıl içerisinde denetimine tabi kuruluşlarca toplam 29.790 adet sözleşme gönderildiğini, bunlardan 6.275 adedinin tescil, 23.515 adedinin kayıt işlemine tabi tutulduğunu, 60.000 belge üzerinde işlem gören 500.000 adet kadronun incelendiğini, bunlardan hatalı görülen 3.000 belgenin idarelere iade edildiğini, 242.500 adet ödenek belgesinin vize işlemine tabi tutulduğunu, bunlardan hatalı görülen 4500 adedinin iade edildiğini, sözleşme, ödenek ve kadro denetimi işlemlerini bilgisayar kullanımıyla en çok iki gün içinde sonuçlandırdığını belirtmek isterim.

### *Saymanlık Hesaplarının Denetimi*

Sayıştay denetimi kapsamında halen;

- 1302 adet Genel Bütçe saymanlığı,
- 220 adet Katma Bütçe saymanlığı,
- 2427 adet Döner Sermaye saymanlığı,
- 349 adet Fon saymanlığı,
- 14 adet Özel Bütçeli kuruluş saymanlığı,
- 1912 adet Belediye saymanlığı,
- 73 adet Özel İdare saymanlığı,
- 5208 adet Mal saymanlığı,

olmak üzere toplam 11.505 adet saymanlık hesabı bulunmaktadır.

Sayıştayın bu saymanlıklar üzerinde denetim görevini icra etmek üzere 385 denetçi, Başdenetçi, Uzman Denetçi ve 90 denetçi yardımcısı olmak üzere 475 denetçisi bulunmaktadır. Denetim elemanlarının bir bölümü diğer denetim hizmetlerinde ve yargılama faaliyetlerinde istihdam edildiğinden fiilen hesap denetimi yapan denetim elemanı sayısı 300 dolayındadır. Saymanlık işlemlerinin yıldan yıla artması ve denetlenen tutarların büyümesi karşısında mevcut iş gücü ile denetim kapsamında bulunan 11.505 adet saymanlığın tamamının denetlenmesine imkan bulunmadığından, Genel ve Katma Bütçeli saymanlıklara öncelik vermek suretiyle 1990 yılında 1141 saymanlık hesabı merkezde, 299 saymanlık hesabı da yerinde olmak üzere toplam 1440 saymanlık hesabı Sayıştayca incelenmiş ve sonuçları yargılanmak üzere raporlarla Sayıştay Dairelerine intikal ettirilmiştir.

### *Yargılama İşlemleri*

Sayıştayda mevcut bulunan 8 yargılama dairesine bir yılda intikal eden 1440 adet inceleme raporu yargılanarak hükme bağlanmıştır. Bir yıllık sürede toplam *Yedi Milyar Üç Yüzelli Milyon* (7.350.000.000,- ) liranın sorumlularına ödettirilmesine hükmedilmiş, ayrıca toplam *Ondört Milyar Dört yüzellisekiz Milyon* (14.458.000.000,- ) liranın sorumlularca yersiz ödendiğinin Sayıştay denetçilerince tesbit edilmesi ve idarelerin uyarılması üzerine ilgililerden tahsil edildiği görülmüş ve bu miktar ilama bağlanmıştır.

Sayıştayın denetim ve yargılama sonuçlarına ilişkin bu rakamlar Devlet bütçesi içerisinde çok büyük kayıplar olarak nitelenmeyebilir. Ancak Sayıştay denetim ve yargısının ilgili kurumlarca yapılan başvurular üzerine bu kuruluşlara sağladığı görüş ve danışmaların, eğitici ve yönlendirici çalışmaların ve denetimin önleme özelliğinin Devlet hazinesine katkısı bu rakamlarla kıyaslanamayacak boyuttadır. Yargılama işlemleri ile ilgili olarak belirtilmesi gereken bir konu da Sayıştay Temyiz Kurulunun faaliyetleridir. Son bir yıl içerisinde Sayıştay Temyiz Kuruluna yaklaşık 200 temyiz dosyası intikal etmiş ve önceki yıllardan devrolunan dosyalarla birlikte 713'e ulaşan temyiz başvurularından 542 adedi sonuçlandırılmış bulunmaktadır.

### *Kesin Hesap ve Uygunluk Bildirimi Çalışmaları*

Anayasa ve Muhasebei Umumiye Kanunu hükümleri uyarınca Sayıştay'ca 32 adet Genel Bütçeli, 40 adet Katma Bütçeli idarelerin 1989 yılı Kesin Hesapları sayman idare hesapları ve Hazine Genel Hesabı ile karşılaştırılarak Genel Uygunluk Bildirimleri düzenlenmiştir. Bu çalışma sırasında 38.456 adet kesin hesap belgesi bilgisayarla değerlendirilmiştir. Uygunluk dereceleri ve fark sebepleri Genel Uygunluk Bildirimleri ile Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur.

1991 yılı bütçesi T.B.M.M. Plan ve Bütçe Komisyonunda ve Genel Kurulda görüşülürken 1989 yılı Genel Bütçe ve Katma Bütçeli idarelerin Kesin Hesap Kanun Tasarıları da görüşülerek kanunlaşmıştır.

### *Sayıştayın Dünya Sayıştayları ile İlişkileri*

Dünya Sayıştayları, Yüksek Denetim Organları Uluslararası Teşkilatı INTOSAI'nin üyesi bulunmaktadır. INTOSAI'nin bölgesel kuruluşu olan ve EUROSAI adını alan Avrupa Yüksek Denetim Kuruluşları Teşkilatının denetçilik görevi Sayıştayımıza verilmiştir. Gelecek yıl Sayıştayın 130 ncu yıldönümünü kutlarken Sayıştayımız, Avrupa Topluluğu Sayıştayı ile müştereken EUROSAI seminerlerinden birini ülkemizde gerçekleştirmeyi üstlenmiştir.

Temel atma töreni vesilesiyle biraraya geldiğimiz yeni Sayıştay Hizmet Binası, Sayıştayımızın fiziki ihtiyacını uzun yıllar en iyi şekilde karşılamak üzere planlanmış, başta Sayın Cumhurbaşkanımız ve TBMM Başkanımız olmak üzere Hükümetimizin ve ilgili tüm yöneticilerin müzahareti ve ilgileri ile gerçekleşme sürecine girmiş bulunmaktadır. Bu büyük hizmet ile birlikte son yıllarda Sayıştayın çözüme kavuşturulan önemli sorunlarından bahsetmek ve bu sorunların çözümü için Sayıştaya destek veren yetkililerimize teşekkür etmek istiyorum. Geçtiğimiz yıllarda Sayıştay mensuplarının emsali yargı kuruluşlarında olduğu gibi birinci sınıfa ayrılmasına imkan sağlanmış, Sayıştay bütçesinin ita amirliği Sayıştay Birinci Başkanına verilmiş, Sayıştay meslek mensuplarının bilgi ve görgülerini artırmak veya meslekleriyle ilgili araştırma yapmak veya kurs ve öğrenim görmek için yabancı ülkelere iki yılı aşmamak üzere gönderilebilmesine imkan sağlanmış, meslek mensupları dışında kalan Sayıştay mensuplarına diğer yargı kuruluşlarına paralel olarak Adalet Hizmetleri Tazminatı ödemesi mümkün hale getirilmiştir.

Sayıştay, denetim görevini Türkiye Büyük Millet Meclisi adına yapmaktadır. Ancak, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan Sayıştay raporlarının genel görüşme konusu olacağı, bu hususun Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde belirtilen usul ve esaslar dairesinde yerine getirileceği hükme bağlanmış olmakla birlikte, İçtüzükte yeterli açıklık bulunmadığından, halen kanunda yer alan "genel görüşme" uygulamasının işletilmesi mümkün olmamaktadır. Bu hususun İçtüzük hazırlıklarında dikkate alınması, mevcut aksaklığı giderecektir.

Sayıştayların yeterince uygulayamadıkları bir denetim de Devlet gelirlerinin denetimidir. Sayıştayımız Anayasa ile kendisine verilmiş olan görev kapsamında bulunan Devlet gelirlerinin denetimi konusunda daha kapsamlı çalışmalar yapmak ve teşkilat kanununda belirtildiği üzere gelir tahakkuk sistemleri hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisine rapor vermek gereğini idrak etmekte, bu konuda çalışmalar yapmaktadır. Bu vesile ile ifade etmek isterim ki; Sayıştay meslek mensuplarının Anayasal ve yasal görevleri ilgili kanunda yazılı nitelikte olmasına rağmen Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu kapsamında değerlendirilmemeleri camiamızda üzüntü ile karşılanmıştır. Konunun idari yargıda çözümlenme aşamasında olmasına rağmen bu eksikliğin yasal düzenleme ile bir an önce giderilmesinde yarar bulunduğu düşüncesinde olduğumu arz etmek isterim.

Bütün dünyada Sayıştay denetimleri; demokrasideki gelişmelere, Devlet fonksiyonlarındaki değişmelere ve teknik imkanlara paralel olarak nitelik değiştirmekte, geleneksel denetim yönetimi olan "doğruluk ve hukuksallık denetimi"nin yanında idarelerin verimliliğini, etkinliğini ve tutumluluğunu incelemek ve parlamentoyu bu konudaki tespitlerden raporlar-

la bilgilendirmek esasına dayalı ve kısaca VET denetimi olarak adlandırılan yeni denetim tarzı geniş çapta uygulanmaktadır. Sayıştay bu denetim modeli hakkında yeterli incelemeler ve çalışmalar yapmış olup, mevcut mevzuatın imkan verdiği ölçüde verimlilik, etkinlik ve tutumluluk denetimine ağırlık verme aşamasındadır. Dünyadaki gelişmelere paralel şekilde yeni denetim modelinin tam olarak gerçekleşmesini sağlayacak mevzuat değişikliklerinin yapılması, Devlet bürokrasinin daha çağdaş bir bünyeye kavuşmasını sağlayacaktır.

Planlanan ve önümüzdeki dönemde gerçekleştirileceğini umduğumuz bu çalışmalarla Sayıştayın çağdaş ve etkin bir denetim yapma hedefine yaklaşacağına, bu hedefe ulaşmak için tüm Sayıştay mensuplarının gayret ve feragatle çalışmaya hazır olduğuna, başta Sayın Cumhurbaşkanımız olmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Başkanı ve Üyelerinin, Sayın Başbakanımızın, Hükümetimizin ve tüm yetkililerin destek ve ilgilerini bundan sonra da sürdüreceklerine olan inancımı kendilerine şükranlarımla bir kere daha ifade ederken, Sayıştayın 129 ncu kuruluş yıldönümünün ve temeli atılacak olan yeni binanın Sayıştayımıza ve ülkemize hayırlı olması dileği ile, teşekkürlerinizden dolayı tekrar teşekkür ediyor ve sonsuz saygılarımı sunuyorum.